

ASIA**Asian siirtäminen****KANTELU**

Kantelija arvostelee oikeuskanslerille 6.11.2017 osoittamassaan kantelussa Pohjois-Suomen aluehallintoviraston menettelyä tietopyyntönsä käsittelyssä. Kantelija pyysi 24.10.2017 virastolta tiedon sinne tekemistään Oulun kaupungin sosiaalitoimea koskevista toimenpiteellisistä kanteluratkaisuista (dnro, päiväys, asian nimi, toimenpide). Aluehallintoviraston kantelijalle 6.11.2017 antamasta vastauksesta ilmeni, että kantelijan pyytämiä tietoja ei toimenpidettä koskevan tiedon osalta ollut saatavissa viraston asiankäsittelyjärjestelmästä ilman jokaisen kanteluratkaisun läpikäymistä erikseen. Yhteensä noin 80 kantelun läpikäynti ja listauksen tekeminen veisi vastauksen mukaan karkeasti arvioiden noin 4-5 tuntia aikaa ja tiedon esille hakemisen tuntihinta olisi 86 e/h. Vastauksesta ilmeni myös, että lääninhallitusten aikaiset asiakirjat on siirretty Kansallisarkistoon, minkä vuoksi kantelija ohjattiin näistä ratkaisuista listauksen saadakseen kääntymään Kansallisarkiston puoleen.

Kantelija arvostelee sitä, että hänen tietopyyntönsä annettu vastaus viipyi, mikä viivytti myös tiedon saamista siitä, että hänen tulisi vanhempien asioiden osalta tehdä tietopyyntö Kansallisarkistolle. Lisäksi kantelija arvostelee sitä, että hänen tietopyyntönsä oli kirjattu kahdelle diaarinumerolle ja se oli merkitty julkiseksi, vaikka asia oli salassa pidettävä. Kantelija pyytää erityisesti tutkimaan sen, voiko viranomaisen laskuttaa tiedon etsimisestä, jollei se itse ole noudattanut hyvää tiedonhallintatapaa.

SELVITYS

Aluehallintovirastojen hallinto- ja kehittämispalvelut -vastuualue (HAKE) on antanut 18.12.2017 päivätyn selvityksen.

VASTINE

Kantelija on antanut selvityksestä 11.1.2018 päivätyn vastineen, jota hän on täydentänyt 12. ja 17.1.2018 saapuneilla kirjoituksilla.

RATKAISU

Selvitys ja vastine

HAKEn selvityksen mukaan kantelijan tietopyyntö, joka koski hänen Oulun kaupungin sosiaalihuollosta ja vammaispalveluista tekemiinsä kanteluihin annettuja ratkaisuja, saapui Pohjois-Suomen aluehallintoviraston kirjaamon sähköpostiin 24.10.2017. Pyyntö koski ratkaisuja, joissa aluehallintovirasto oli antanut hallinnollista ohjausta (esimerkiksi käsityksen ilmaisemien, huomion kiinnittäminen). Kantelija oli pyytänyt ilmoittamaan pikaisesti, onko tieto saatavissa ja varsinaiset tiedot hän oli ilmoittanut tarvitsevansa mahdollisimman pian. Pyyntö oli kirjattu asianhallintajärjestelmään (USPA) samana päivänä. Kantelija oli täydentänyt pyyntöään 28.10.2017 siten, että se koskee myös entisen lääninhallituksen ratkaisuja. Lisäpyyntö kirjattiin selvityksen mukaan asianhallintajärjestelmään seuraavana maanantaina 30.10.2017.

Selvityksen mukaan arkistonhoitaja oli USPAn avulla selvittänyt kantelijan tekemien kanteluiden yhteismäärää ja ottanut 31.10.2017 sähköpostitse yhteyttä Pohjois-Suomen aluehallintoviraston peruspalvelut, oikeusturva ja luvat -vastuualueeseen, jossa kanteluasiat oli ratkaistu. Aluehallintovirasto oli todennut, että kantelijalla on vuosien varrella ollut erittäin paljon asioita käsiteltävänä eikä kyseinen pyyntö ole tavanomainen tietopyyntö, jonka tiedot olisi saatavissa helposti suoraan tietojärjestelmästä. Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan tietopyynnön toteuttaminen edellytti erillisen selvityksen valmistamista siitä, missä ratkaisuihin oli kantelijan mainitsevat seuraukset. HAKE ja aluehallintovirasto sopivat, että HAKE antaisi vastauksen kantelijan pyyntöön.

Selvityksen mukaan HAKEn arkistonhoitaja ja arkistotiimin vetäjä olivat 3.11.2017 selvittäneet tarkemmin kanteluasiakirjojen sijaintia ja esille hakemista, jolloin ilmeni, että selvitettävänä oli noin 80 kantelua. HAKEn arkistotiimin vetäjä vastasi kantelijalle 6.11.2017 ja pahoitelti sitä, että tietopyynnön selvittäminen oli kestänyt useita päiviä. Viestissään arkistotiimin vetäjä ilmoitti, että asiakirjat löytyvät järjestelmästä sähköisessä muodossa vasta vuodesta 2017 lähtien ja sitä aiemmin vireille tulleiden kantelujen tiedot joudutaan etsimään arkistosta muulla tavoin. Viestin mukaan yhteensä noin 80 kantelun läpikäynti ja listauksen tekeminen veisi aikaa noin 4-5 tuntia ja julkisuuslain 34 §:n 2 momentissa tarkoitettu tiedon esille hakemisen tuntihinta on 86 e/h. Viestissään arkistotiimin vetäjä pyysi kantelijalta vastausta, haluaako hän tietopyyntönsä toteutettavaksi edelleen. Kantelija ilmoitti selvityksen mukaan 6.11.2017, ettei hän maksa euroakaan. Arkistotiimin vetäjä oli kantelijalle 7.11.2017 lähettämässään viestissä korjannut aiemmin ilmoittamaansa tietoa tietopyynnön vireille tulon kirjaamisen ajankohdasta ja ilmoittanut, että kantelijan tietopyyntö ja siihen liittyvä tiedustelu oli jostain syystä kirjattu eri diaarinumeroille. Tiimin vetäjä oli selvityksen mukaan pahoitellut sekaannusta.

Selvityksessä on todettu, että kantelijalta oli 8.11.2017 tiedusteltu, haluaako hän maksusta kieltäytymisellään peruuttaa tietopyyntönsä vai haluaako hän, että asian käsittelyä jatketaan. Kantelija ilmoitti samana päivänä, että hän joutuu peruuttamaan tietopyynnön, koska hänen pyytimiään tietoja ei suostuta antamaan maksutta.

Selvityksessä on todettu, että HAKEn vastuualueen yleishallintoyksikkö vastaa valtakunnallisesti kaikkien kuuden aluehallintoviraston asianhallinnan kirjaamo- ja arkistotoimen hoitamisesta. Kantelijan tietopyyntö oli alun perin kirjattu käsiteltäväksi HAKEn yleishallintoyksikön arkistonhoitajalle, joka tapahtuma-aikana vastasi Länsi- ja Sisä-Suomen, Pohjois-Suomen ja Lapin aluehallintovirastojen arkistojen tietopyyntöjen koordinoinnista ja hoitamisesta sekä Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston maapostin päivittäisestä kirjaamisesta. Selvityksen mukaan kirjaamistehtävien hoitaminen on jouduttu priorisoimaan arkisto- ja tietopalvelutehtävien kustannuksella kirjaamistehtävien kiireellisen luonteen vuoksi. Ajan käyttöön on selvityksen mukaan vaikuttanut kirjattavien asioiden suuri määrä ja asiaruuhka sekä kirjaamisessa käyttöön otettu uusi toimintatapa. Selvityksessä on todettu, että ensimmäisen yhteydenoton viivästymiseen on vaikuttanut käytettävissä olevan henkilöstöresurssin niukkuus, joka on HAKEn näkemyksen mukaan muodostanut tosiasiallisen ylivoimaisen käytännöllisen esteen.

HAKE on todennut selvityksessään, että eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisukäytännössä on katsottu muun muassa, että yksinkertaisen viranomaistulosteen toimittamiseksi kohtuullinen käsittelyaika olisi muutama päivä. Käsiteltävänä olevassa tapauksessa kysymys oli yhteensä noin 80 kantelijan vireille paneman kantelun esille hakemisesta ja ratkaisujen sisällön selvittämisestä. Kyseisten tietojen hankkiminen ei olisi ollut mahdollista vaivattomasti yksinomaan aluehallintovirastojen käytössä olevan asianhallintajärjestelmän toimintojen avulla. Päätöksen sisältöä koskevia yksityiskohtaisia tietoja ei kirjata erikseen USPAan, joten tiedon toimittaminen pyydetyllä tavalla olisi edellyttänyt tietojen esille hakemista päätöksistä ja erillisen listauksen tekemistä. Selvityksen mukaan USPAan kirjataan lopputoimenpiteeksi päätös ja päätöstä koskevat yksilöintitiedot, kuten antopäivä, mutta ei päätöksen sisältöä. Asiakirjarekisteriin merkitään toimenpiteiksi esimerkiksi täydennyspyyntö, selvityspyyntö, selvitys ja päätös ja kyseisiin toimenpiteisiin liitetään niihin kuuluvat asiakirjat. Lisäksi osa asiakirjoista olisi pitänyt hakea esille paperiarkistosta.

Selvityksessä on viitattu aluehallintovirastojen maksuista vuonna 2017 annettuun valtioneuvoston asetuksen 6 §:ään ja aluehallintovirastojen suoritemaksupäätökseen, jonka mukaan julkisuuslain 34 §:n 2 momentin mukaisesta tiedon esille hakemiseen käytetystä työajasta peritään 86 e/h. HAKE on katsonut selvityksessään, että ilmoitus maksun perimisestä ja maksun määrätymisperusteesta on ollut mainittujen säännösten perusteella lainmukainen.

Selvityksen mukaan kantelijan tietopyyntö olisi tullut kirjata alun perin diaariin ei-julkiseksi asiaksi, koska se sisälsi julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 25 kohdan mukaisia tietoja. Kirjaus on jälkikäteen korjattu ei-julkiseksi. Asianhallintajärjestelmään on tehty korjaukset myös siltä osin kun asia oli epähuomiossa kirjattu kahdelle diaarinumerolle.

HAKE toteaa selvityksessään, että kantelijalle annettu ohjaus Kansallisarkistossa olevien aineistojen osalta ei ole ollut asianmukainen, koska tietopyyntö olisi tullut siirtää hallintolain 21 §:n perusteella Kansallisarkiston käsiteltäväksi.

Kantelija on vastineessaan todennut, että viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja hyvästä tiedonhallintatavasta annettu asetus edellyttää, että viranomaisen ylläpitää asiakirjarekistereitä sillä käsiteltävänä olevien asioiden seurantaan varten. Asetuksen mukaan asiakirjarekisteriin on tehtävä merkintä muun muassa asian lopputoimenpiteistä. Vastineen mukaan kantelijan tietopyyntö koski vain sellaisia tietoja, jotka asetuksen mukaan on kirjattava asiakirjarekisteriin. Kantelijan mukaan viranomaisen on kirjattava hänen pyytämänsä tiedot jo pelkästään voidakseen seurata omaa toimintaansa. Edellä mainitun perusteella kantelija pitää tietopyyntöänsä tavanomaisena eikä se, että viranomaisen on laiminlyönyt oman velvoitteensa tee tietopyyntöstä epätavanomaista. Edelleen kantelija on todennut, että hänen käsityksensä mukaan henki-

löstöresurssien niukkuus ei voi olla oikeuslähteissä tarkoitettu ylivoimainen käytännöllinen este.

Kantelija arvostelee vastineessaan sitä, että aluehallintovirasto ei antanut hänelle maksutta edes niitä tietoja, jotka se olisi saanut sähköisestä asianhallintajärjestelmästä.

Säädöksistä

Perustuslain 12 §:n 2 momentista ilmenee julkisuusperiaate. Momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta.

Julkisuuslain 18 §:ssä säädetään hyvästä tiedonhallinnasta. Pykälän 1 momentin 1 ja 4 kohdan mukaan viranomaisen tulee hyvän tiedonhallintatavan luomiseksi ja toteuttamiseksi huolehtia asiakirjojen ja tietojärjestelmien sekä niihin sisältyvien tietojen asianmukaisesta saatavuudesta, käytettävyydestä ja suojaamisesta sekä eheydestä ja muusta tietojen laatuun vaikuttavista tekijöistä sekä tässä tarkoituksessa erityisesti pitää luetteloä käsiteltäviksi annetuista ja otetuista sekä ratkaistuista ja käsitellyistä asioista tai muutoin huolehtia siitä, että sen julkiset asiakirjat ovat vaivattomasti löydettävissä sekä suunnitella ja toteuttaa asiakirja- ja tietohallintonsa samoin kuin ylläpitämänsä tietojärjestelmät ja tietojenkäsittelyt niin, että asiakirjojen julkisuus voidaan vaivattomasti toteuttaa.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja hyvästä tiedonhallintatavasta annetun asetuksen (julkisuusasetus) 6 §:n 1 momentin mukaan asiakirjarekisteriin on tehtävä viranomaisen käsiteltäviksi annetuista ja otetuista asioista merkinnät: 1) asian vireille saattajasta, asiakirjan saapumispäivästä, tai, milloin asiakirja on viranomaisen laatima, sen laatimispäivästä, sekä asian laadusta; 2) suoritetuista välitoimenpiteistä, kuten toimituksista sekä selvitys- ja lausuntopyyntöistä ja niitä koskevista asiakirjoista; 3) asian lopputoimenpiteistä ja niitä koskevista asiakirjoista. Pykälän 2 momentin mukaan asiakirjarekisteriä suunniteltaessa ja laadittaessa on pidettävä huolta siitä, että asiakirjarekisteristä voidaan vaivatta antaa tieto siihen tehdyistä julkisista merkinnöistä.

Julkisuuslain 14 §:ssä säädetään asiakirjan antamisesta päättämisestä. Pykälän 4 momentin mukaan tässä pykälässä tarkoitettu asia on käsiteltävä viivytyksettä, ja tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pidettäviä osia tai jos muu niihin rinnastettava syy aiheuttaa sen, että asian käsittely ja ratkaisu vaativat erityistoimenpiteitä tai muutoin tavanomaista suuremman työmäärän, asia on ratkaistava ja tieto julkisesta asiakirjasta annettava viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön.

Julkisuuslain 11 §:ssä säädetään asianosaisen oikeudesta tiedonsaantiin. Pykälän 1 momentin mukaan hakijalla, valittajalla sekä muulla, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia koskee (*asianosainen*), on oikeus saada asiaa käsittelevältä tai käsitelleeltä viranomaiselta tieto muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä, joka voi tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsitteilyyn.

Julkisuuslain 34 §:n 1 momentissa säädetään tilanteista, jolloin asiakirjan antamisesta lain 9 ja 11:n nojalla ei peritä maksua. Pykälän 2 momentin mukaan edellä 1 momentin 1–4 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa tiedon esille hakemisesta aiheutuneita kustannuksia vastaava maksu

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

peritään kuitenkin silloin, kun on pyydetty asiakirjaa, joka ei 13 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla ole yksilöitävissä ja löydettävissä viranomaisen tämän lain mukaisesti pitämästä asiakirjarekisteristä siinä käytettävän asiakirjaluokittelun eikä asiakirjan tunnisteiden avulla taikka sähköisesti ylläpidetystä rekisteristä sen hakutoimintojen avulla.

Valtion maksuperustelain 4 §:ssä säädetään maksullisista suoritteista. Pykälän 1 momentin mukaan seuraavat suoritteet tulee olla maksullisia, jollei suoritteen maksuttomuudelle ole perusteltua syytä: 1) tavarat, jotka valtion viranomainen on tuottanut; 2) palvelut, jotka on tuotettu tilauksesta tai muusta toimeksiannosta; 3) päätökset, jotka on tehty hakemuksesta; 4) käyttöoikeuksien sekä muiden oikeuksien väliaikainen luovuttaminen; sekä 5) muu toiminta, milloin suoritteen tuottaminen on seurausta vastaanottajan toimenpiteestä.

Aluehallintovirastojen maksuista vuonna 2017 annetun valtioneuvoston asetuksen (aluehallintovirastojen maksuasetus) 6 §:n mukaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 34 §:n 2 momentissa tarkoitettua tiedon esille hakemisesta sekä 3 momentissa tarkoitettua tiedon antamisesta jäljennöksenä tai tulosteena perittävistä maksuista päättää aluehallintovirasto noudattaen, mitä mainitussa pykälässä säädetään.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto on 14.10.2016 antanut aluehallintoviraston suoritemaksupäätöksen. Päätös koskee aluehallintovirastoja ja se täydentää valtioneuvoston antamaa maksuasetusta. Päätöksen liitteen A. Julkisoikeudelliset suoritteet -kohdan mukaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 34 §:n 2 momentissa tarkoitettua tiedon esille hakemisesta peritään 86 euroa/h.

Hallintolain 21 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen, jolle on erehdyksestä toimitettu asiakirja sen toimivaltaan kuulumattoman asian käsittelemiseksi, on viipymättä siirrettävä asiakirja toimivaltaiseksi katsomalleen viranomaiselle. Siirrosta on ilmoitettava asiakirjan lähettäjälle.

Arviointi

Kantelija katsoo kantelussaan ja vastineessaan, että aluehallintoviraston on julkisuuslaissa viranomaisen velvollisuudeksi säädetyn hyvän tiedonhallintotavan toteuttamiseksi tullut merkitä asianhallintajärjestelmäänsä kanteluratkaisun lopputulos siten yksilöitynä, että siitä ilmenee mahdollinen toimenpide, johon virasto on kantelun johdosta ryhtynyt. HAKE on puolestaan todennut selvityksessään, että kyseistä tietoa ei merkitä käytössä olevaan asianhallintajärjestelmään eikä sitä siten ole saatavilla ilman asian tarkistamista ratkaisusta.

Asiassa on muun ohella kysymys siitä, mitä julkisuuslain 18 §:ssä säädetty hyvä tiedonhallintatapa tarkoittaa ja minkälaisia vaatimuksia siitä voidaan johtaa viranomaisen asianhallintajärjestelmään tehtäville merkinnöille. Sitä, mitä hyvällä tiedonhallintavalla tarkoitetaan, ei ole pykälässä säädelty yksityiskohtaisesti.

Julkisuuslakia koskevan hallituksen esityksen 18 §:ää koskevien yksityiskohtaisten perustelujen mukaan (HE 30/1998 vp) se, mitä kulloinkin kuuluu hyvä tiedonhallintatapa -käsitteen piiriin, on ajan sekä esiin tulevien tilanteiden mukaan määräytyvä asia. Esityksen mukaan tietojen asianmukaisesta saatavuudesta huolehtiminen merkitsee paitsi perinteisten, asiakirjojen julkisuutta koskevien tehtävien hoitamista, myös velvollisuutta edistää viranomaistoimintaa ja julkishallinnon toimenpiteiden vaikutusta koskevien tietojen tuottamista ja jakelua. Viranomaisen on myös varmistettava toiminnassaan tarvittavien tietojen saatavuus, mikä edellyttää tehtävien hoidossa tarvittavien tietojen selvittämistä sekä huolehtimista siitä, että tietojen asianmukaiselle käytölle ei ole lainsäädännöllisiä tai teknisiä esteitä. Esityksen mukaan tiedon käytettävyys

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

merkitsee vaatimusta siitä, että tiedot ovat niihin oikeutettujen käytettävissä suunnitellulla tavalla.

Edellä mainitun hallituksen esityksen julkisuuslain 18 §:n 1 momentin 1 kohtaa koskevien yksityiskohtaisten perustelujen mukaan käsiteltävät asiat voidaan kirjata diaariin tai luetteloida muulla sopivalla tavalla. Diaari on virastossa vireillä olevista asioista pidettävä kirjanpito, jossa jokainen asia saa oman järjestysnumeronsa. Diaariin merkitään tiedot asian vireille tulosta, asiassa suoritetuista toimenpiteistä, kuten välitoimenpiteinä lähetetyistä selvitys- ja lausuntopyyntöistä, sekä lopputoimenpiteistä, kuten päätöksen antopäivästä. Esityksen mukaan salassa pidettävien asiakirjojen luettelointi ja arkistointi on toteutettava siten, että sivulliset eivät saa salassa pidettäviä tietoja.

Valtiovarainministeriön tiedonhallinnan lainsäädännön kehittämistarpeista julkaisemassa tutkimusraportissa (valtiovarainministeriön julkaisu – 30/2016) on todettu muun muassa, että tiedonhallintaa koskevan yleislainsäädännön kehittämiseksi luo oman haasteensa tiedonhallinta-käsitteeseen liittyvä epäyhtenäisyys. Raportin mukaan tiedonhallinnalle ei ole löydetty yhtä tyhjentävää määritelmää, vaan käsitteellä tarkoitetaan yleensä tietojen käsittelyyn ja käyttöön sekä tiedon esittämiseen yleisellä tasolla liittyvää tapaa kerätä ja ylläpitää tietoja, niiden laadun ja käytettävyyden varmistamiseksi (s. 19). Raportissa on kehittämisehdotuksena esitetty, että tiedonhallinnan yleislainsäädäntö tulisi avata ja keskittää se yhteen lakiin, jolloin sääntelykohteina olisivat muun muassa tietojen ja asiakirjojen kirjaaminen (s. 72).

Edellä esitetyllä tavalla hyvää tiedonhallintatapaa ei ole määritelty yksityiskohtaisesti ja sen sisältö määräytyy ajan ja tilanteiden mukaan.

Julkisuusasetuksen 6 §:ssä on säädetty siitä, mitä tietoja viranomaisen käsiteltäväksi annetuista ja otetuista asioista on merkittävä asiakirjarekisteriin. Tällainen asia on pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan asian lopputoimenpiteestä tehtävä merkintä.

Asianhallintajärjestelmän sisältöön ja sinne merkittäviin tietoihin vaikuttaa se, mitkä tiedot viranomaisen tehtävän hoitamisen kannalta ovat merkityksellisiä. Näkemykseni mukaan julkisuusasetuksen 6 §:ssä mainittu lopputoimenpidettä koskeva merkintä tarkoittaa tietoa siitä, mihin asian käsittely on päättynyt. Tällainen merkintä on muun muassa se, että asiassa on annettu päätös. Julkisuuslain ja -asetuksen säännösten perusteella ei mielestäni voida tehdä tulkintaa, että viranomaisella olisi velvollisuus tehdä yksityiskohtaisempia, lopputoimenpiteen luonnetta koskevia merkintöjä asianhallintajärjestelmään.

Valtion maksuperustelain 11 b §:ssä säädetään muutoksenhausta maksun määräämistä koskevaan päätökseen. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto ei ole tehnyt kantelijan asiassa maksusta päätöstä, koska asian käsittely on keskeytynyt. Aluehallintoviraston arvion mukaan maksun suuruus olisi voinut olla noin 344 - 430 euroa. Maksun määrä voi tosiasiallisesti olla esteenä tietopyynnön toteuttamiselle, kuten käsiteltävänä olevassa tapauksessa on tapahtunut. Kyseisessä tilanteessa tiedonpyytjä ei saa päätöstä, jonka hän voisi saattaa muutoksenhakuelimen arvioitavaksi. Tällöin muutoksenhaku oikeusturvakeinona on lähinnä teoreettinen.

Edellä lausuttu ja julkisuuslain tarkoitus huomioiden pidän perusteltuna muutoksenhakumahdollisuudesta huolimatta esittää näkemykseni aluehallintoviraston menettelyn lainmukaisuudesta maksuasiassa.

Kantelija pyysi Pohjois-Suomen aluehallintovirastolta tietoja hänen aluehallintovirastolle ja sitä ennen lääninhallitukselle tekemistään kanteluratkaisuista. Pyyntö kohdistui muun muassa kanteluihin annettujen ratkaisujen sisältöön eli mahdolliseen toimenpiteeseen. Aluehallintovirastojen hallinto- ja kehittämisspalvelut -vastuualueen selvityksen mukaan viraston asianhallintajärjestelmästä ei ollut saatavissa kanteluratkaisun yksityiskohtaista sisältöä koskevaa tietoa. Voimassaolevan lainsäädännön perusteella viranomaiselle ei voida asettaa velvoitetta kyseisen tiedon merkitsemiseen. Kantelijan pyytämien tietojen antaminen olisi edellyttänyt kanteluratkaisujen läpikäymistä. Saadun selvityksen mukaan suurinta osaa ratkaisuista ei ollut saatavissa käytössä olevasta asianhallintajärjestelmästä ja osa tiedoista olisi tullut etsiä paperisina arkistosta. Käytettävissä olevien tietojen perusteella kysymys näyttäisi olleen julkisuuslain 34 §:n 2 momentissa tarkoitettusta tilanteesta, jossa pyydettyä tietoa ei ole ollut saatavissa sähköisesti ylläpidetystä rekisteristä sen hakutoimintojen avulla. Kantelija ei pyytänyt saada kanteluratkaisuja, vaan hänen pyytämänsä tiedot olisivat edellyttäneet jonkinlaisen listauksen valmistamista pyydettyistä tiedoista.

Viranomaisella on harkintavaltaa sen arvioimisessa, milloin julkisuuslain 34 §:n 2 momentissa säädetyt edellytykset maksun määräämiselle täyttyvät. Näkemykseni mukaan aluehallintovirastojen hallinto- ja kehittämisspalvelut -vastuualue ei ole ylittänyt harkintavaltaansa arvioidessaan, että se voi julkisuuslain 34 §:n 2 momentin ja suoritemaksupäätöksen perusteella periä kantelijan pyytämän tiedon hakemisesta maksun. Sen vuoksi myöskään vastuualueen ilmoitusta maksun perimisestä ei voida pitää lainvastaisena. Totean kuitenkin, että mikäli kantelijan pyytämät jotkut tiedot olivat saatavissa siten, että pyyntö oli voitu toteuttaa maksutta, olisi tästä tullut ilmoittaa kantelijalle ja hänen niin tahtoessaan toimittaa kyseiset tiedot hänelle.

Kantelija arvostelee myös tietopyyntönsä viipymistä. Hän on tehnyt tietopyynnön 24.10.2017 ja täydentänyt sitä 30.10.2017. Tietopyyntöön on vastattu 6.11.2017 kantelijan tiedusteltua asiasta. Kantelijan tietopyyntö on ollut laaja ja se on koskenut suurta määrää asiakirjoja, joista hänen pyytämänsä tiedot olisi tullut selvittää. Ottaen huomioon tietopyynnön laajuuden ja toimenpiteet, joita sen selvittäminen on edellyttänyt, minulla ei ole perusteita arvioida, että tietopyynnön käsittely olisi viivästynyt. Asian käsittelyn vaatimasta ajasta olisi kuitenkin tullut julkisuuslain 14 §:n 4 momentissa säädetty viivytyksettömyysvaatimus huomioon ottaen ilmoittaa kantelijalle välittömästi asian selvittyä.

Yhdyn aluehallintovirastojen hallinto- ja kehittämisspalvelujen vastuualueen näkemykseen siitä, että kantelijan tietopyyntö olisi, siltä osin kuin siinä oli kysymys Kansallisarkiston siirretyistä aineistoista, tullut hallintolain 21 §:n 1 momentin perusteella siirtää Kansallisarkiston käsiteltäväksi eikä ohjata kantelijaa ottamaan yhteyttä Kansallisarkistoon. Menettely ei tältä osin ole ollut lainmukaista.

Siltä osin kuin kantelija arvostelee sitä, että hänen tietopyyntönsä on kirjattu aluehallintoviraston diaarin kahdeksi asiaksi ja merkitty julkiseksi, on asia aluehallintoviraston toimenpitein oikaistu. Sen vuoksi en katso enää tässä vaiheessa tarpeelliseksi lausua kyseisistä asioista enempää.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Kantelija teki Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle tietopyynnön 24.10.2017 ja 30.10.2017. Aluehallintovirastojen hallinto- ja kehittämisspalvelut -vastuualue ohjasi 6.11.2017 antamassaan vastauksessa kantelijan tekemään tietopyynnön Kansallisarkistolle siltä osin kuin tietopyyntö koski Kansallisarkistossa säilytettävänä olevia asiakirjoja. Tietopyyntö olisi kuitenkin hallintolain 21 §:n 1 momentin perusteella tullut siirtää vastuualueelta Kansallisarkiston käsiteltäväksi,

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

jonka vuoksi kiinnitän aluehallintovirastojen hallinto- ja kehittämisspalvelut -vastuualueen huomiota kyseisen säännöksen soveltamiseen.

Kantelu ei muilta osin ole antanut aihetta toimenpiteisiini.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Esittelijäneuvos

Marjo Mustonen

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

KÄYNTIOSOITE Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
POSTIOSOITE PL 20, 00023 Valtioneuvosto

PUHELIN 0295 16001
TELEFAKSI 09 160 23975

E-MAIL etunimi.sukunimi@okv.fi
INTERNET www.okv.fi